

A munkások gyermeknevelési pótléka

A családi munkabér magyar intézménye

ELŐADTA FLUCK ANDRÁS

I.

A XVIII. század végén és a XIX. század elején világszerte uralkodó nehéz és embertelen munkaviszonyokat követően, a XIX. század második felében kezdett ébredni a munkáltató világ lelkiismerete: ekkor kaptak erőre azok a szociálpolitikai törekvések, amelyek végeredményben a dolgozók helyzetének gyökeres javulására vezettek. A XIX. század utolsó évtizede körül, a 80-as, 90-es évek fordulóján érett meg például Európa-szerte a vasárnapi munkaszünet intézményes rendezésének kérdése és ugyanez-időtájt vetődött fel első ízben a családi munkabér gondolata is.

A családi munkabér alapja az a megismerés, hogy ha a családtalan, nőtlen munkás ugyanannyi bért. kap munkája ellenértékéért, mint a családos, ez utóbbi hátrányosabb helyzetben van, mert amíg a nőtlen a bért kizárólag saját személyére, saját szükségleteire költetheti el, addig a családos munkás ugyanabból az összegből feleséget is tart el és ezenfelül még gyermekeket is nevel. Végeredményben tehát – bár munkateljesítményük ugyanaz – hátrányosabb helyzetben van gazdaságilag az a munkás, aki nemzetével szemben is teljesíti kötelességét. Ebből a megismerésből származott a családos munkás megsegítésének, a családi munkabérnek gondolata, ami nem más, mint a munkabér bizonyos pótlékolása a családtagok száma szerint.

A családi munkabérnek számos előnye van. A családi bérben részesülő munkás anyagi gondjai könnyebbednek, miáltal a termelésből a nyugtalanság egyik főeleme kiszűkül; a dolgozó családfő a gyermeket, aki után pótlékot kap, nem érzi nyugtalanul; a családanyának esetleg nem kell szintén munkába járnia, tehát gyermekei nevelésével törődhetik; a satnya, vézna, rosszul táplált beteges gyermekek helyett a munkástársadalomban egészségesebb, erőteljesebb gyermekek nevelődnek fel, ami – az emberanyag-utánpótlást tekintve – már nem csupán termeléspolitikai érdek, hanem nemzetpolitikai, sőt nemzetvédelmi szükségesség is.

Családi munkabér fizetésére első ízben Franciaországban, még a háború előtt tettek kísérletet egyes szociális érzésű munkaadók, akik elhatározták, hogy érvényt szereznek XIII. Leó pápa azon álláspontjának, mely szerint a munkabérnek olyannak kell lennie, hogy elégséges legyen az egész család eltartására. Ezek a munkaadók a munkabérhez bizonyos összegű pótlékot adtak a gyermekek száma szerint. Csakhamar belátták azonban, hogy így szórványosan, egymástól függetlenül családi munkabért fizetni nem lehet, mert ez végeredményben az aszociális érzésű munkaadókra előnyös, akik mentesülnek egy olyan termelési többletköltségtől, amelyet a szociális érzésű munkaadók önként vállaltak magukra. Így a családi munkabér fizetése csakhamar megszünt.

Émile Romanet grenoblei gyáros azonban nem hagyta elaludni a reformot. Rájött arra, hogy a kérdés megoldásához elsősorban a munkaadók szövetkezése szükséges, azonban a családi munkabér fizetésének bevezetéséhez még az összes munkaadók ilyen értelmű együttes elhatározása sem elég, mert az aszociális munkaadók, hogy a tehertől szabaduljanak, nem fognak családos munkást alkalmazni. A sikerhez tehát még az is szükséges, hogy a munkaadók ne maguk fizessék a családi munkabér-pótlékot, hanem az erre szánt összegeket egy közös pénztárba fizessék be és ez a közös pénztár folyósítsa azután a családi munkabérpótlékot. Ebben az esetben a munkaadóra nézve közömbös., hogy családos vagy családtalan munkást alkalmaz-e és a családi bérrrel kapcsolatos teher megoszlik a munkaadók között. Románét elgondolásának megfelelően ekként létesült Grenoble környékén a munkaadók első családi munkabérpénztára 1919-ben. A grenoblei példának óriási volt a sikere, a következő esztendőben már 6, 1921-ben pedig már 60 családi munkabérpénztár működött Franciaországban.

A francia törvényhozás is hamar felismerte ennek a szociálpolitikai, termelés-politikai, sőt nemzetpolitikai jelentőségű intézménynek a súlyát és 1922-ben törvényt alkotott, melynek értelmében ettől kezdve közmunkát csak az a vállalat teljesíthetett, amely valamelyik családi munkabérpénztár tagja volt. 1923-ban a törvényt kiterjesztették olyképen, hogy közszállításban csak az a vállalat vehetett részt, amely valamely családi bérpénztár kötelékébe tartozott. Ez az intézkedés rövidesen meghozta a maga eredményét, mert 1923. óta még rohamosabban szaporodtak a családi bérpénztárak, A pénztárak jellege – minthogy kizárólag a munkaadó tetszésére van bízva, hogy melyik és miféle pénztár kötelékébe lépjen be – természetesen igen vegyes. Vannak pénztárak, amelyek szakmánként vannak szervezve, vannak, amelyek egy-egy környék, egy-egy vidék különféle szakmájú munkaadóit egyesítik, vannak olyanok is, amelyek vegyesek és országos jellegűek. A döntő lépést 1932-ben tette meg a francia törvényhozás, amidőn minden egyes ipari, kereskedelmi és mezőgazdasági munkaadóra nézve kötelezővé nyilvánította azt, hogy valamelyik pénztárhoz tartozzék. Ma Franciaországban kerek számban 220 családi bérpénztár működik.

Belgium volt a második állam, ahol a családi munkabérpénztár intézménye meghonosodott. Belgiumban is történtek sikertelen szórványos magánkezdeményezések, mignem Románét példáját követve 1921-ben megalakult a szövetkezett munkaadók első családi bérpénztára. Belgium azután a családi bérpótlék kötelezővé tételével messterét, Franciaországot is megelőzte, amennyiben a belga törvény már 1930-ban kimondotta, hogy minden munkaadónak valamely családi bérpénztár kötelékébe kell tartoznia. Ma Belgiumban kerek számban 90 családi bérpénztár működik.

Belgiumban a pénztárak hálózata felett még egy országos összefogó szerv, az Országos Családi Bérpótlékiegyenlítő Pénztár (Caisse Nationale de Compensation pour les Allocations Familiales) is létesült, mely egyrészt ellenőrzést gyakorol a pénztárak működése felett, másrészt pedig bizonyos kiegyenlítő szerepet tölt be a pénztárak között. A törvény kötelezése alapján ugyanis azok a pénztárak, amelyek felesleggel zárják az évet, feleslegük 50%-át kötelesek az országos pénztárnak beszolgáltatni és az országos pénztár ezekből a beszolgáltatott feleslegekből táplálja azokat a pénztárakat, amelyeknél anyagi nehézségek vannak. A belga törvény lehetőséget ad még arra is, hogy szükség esetén állami hozzájárulással lehessen pótolni az egyes pénztárak kiegyenlítéssel nem fedezhető hiányait.

A harmadik állam, amely a francia és belga példák nagy jelentőségét felismerve

a családi munkabér intézményét rendszeresen felkarolta, a fascista Olaszország volt. Mussolini kívánságára az ipari munkások és munkaadók csúcsszervezetei 1934-ben elhatározták, hogy mindazok a munkaadók, akik a 40 órás munkahetet bevezették, életbe léptetik a családi bérpótlékot és erre a célra családi bérpénztárt állítanak fel. A munkaadók a kifizetett munkabérek 2%-át voltak kötelesek a pénztárba beszolgáltatni, e 2%-os terhet a munkaadók és a munkavállalók fele-fele arányban viselték. 1936-ban még jelentősebb lépés történt: Mussolini az egész iparra kiterjesztette a családi bérpótlék rendszerét. Ekkor már a kifizetett bér 3.5%-át szolgáltatták be a munkaadók a pénztárba és ebből az összegből a munkaadókat 2.5%, a munkavállalókat pedig 1% terhelte. 1937-ben végül az iparra, kereskedelemre, biztosító- és hitelvállalatokra és a mezőgazdaságra is kiterjesztették a családi bérpótlék rendszerét. A járulékot is fel emelték; most már a kifizetett munkabérek 4-5%-a folyik be a pénztárba, a munkavállalók azonban továbbra is csak az 1%-ot fizetik. Olaszországban az állam is hozzájárul bizonyos összeggel a pénztár fenntartásához, ha pedig a családi pótlékok kifizetésénél hiány jelentkeznék, a hiányok kiküszöbölésére állami hozzájárulás is igénybevehető.

II.

Hazánkban az illetékes hivatalos körök már 1935-ben felvetették a családi munkabér-pótlék bevezetésének gondolatát. Elsőnek nálunk 1936. január i-én a Francia-Magyar Pamutipar rt. léptette életbe a családi bérpótlékot,¹ második lépésként pedig 1937. március i-én Bornemisza Géza iparügyi miniszter vezette be a családi bérpótlék rendszerét a komlói állami kőszénbányánál. E példákat – tudomásunk szerint – ezután már csak a Pest- és Nógrádmegyei Egyesített Kőbánya és Útépítő rt., a Hangya Szövetkezet és Baranya vármegye komlói kőbányavállalata követte.²

A kérdés állandó napirendentartása végre megérlelte a helyzetet arra, hogy az 1938. augusztus havában tartott sorozatos minisztertanács a megoldandó problémák között már első helyen foglalkozhatott a családi bérpótlék bevezetésével és bár a külpolitikai helyzet bonyodalmi és a Felvidék visszacsatolásának örvendetes ténye ideig-óráig el is odázták megvalósítását, Kunder Antal iparügyi miniszter 1938. december 7-én már benyújtotta a vonatkozó törvényjavaslatot, melyet az országgyűlés olyan gyors ütemben tárgyalt le, hogy a Kormányzó Úr azt december 30-án „az iparban (kereskedelemben), valamint a bányászatban és a kohászatban alkalmazott munkások gyermeknevelési pótlékáról” szóló 1938: XXXVI. törvénycikkben már mint törvényt ki is hirdethette. A törvény végrehajtása is elismerésreméltó gyorsasággal történt meg. Az iparügyi miniszter december 31-én már közzétette a végrehajtási rendeletet (50.000/1938. Ip. M. sz.), ugyanaznap kereken harmadfélezer járulékfizetési meghagyás is kiment a munkaadókhoz, a 8 szakmai családpénztár január 2-án, az Országos Ipari és Bányászati Családpénztár pedig január 7-én már meg is kezdte működését. A munkaadók

¹ A Francia-Magyar Pamutipar rt., melynek tulajdonosa a francia Dewavrin család, nem csupán e téren volt úttörő, hanem abban is, hogy sajtóban, beadványokban, érdekképviselési üléseken is lelkes agitációt fejtett ki annak érdekében, hogy a családi munkabérpótlék rendszerének bevezetése hazánkban is minél szélesebb területen megtörténjék. – Elismerésreméltó tevékenységet fejtett ki a családi bérpótlék-rendszer propagálása terén Bikkal Dénes OTI titkár, aki számos cikkben és tanulmányban ismertette és népszerűsítette e gondolatot.

² Megemlítenédnek tartjuk, hogy mezőgazdasági vonatkozásban hazánkban elsőnek József kir. herceg vezette be birtokain a családi bérrendszert.

január 5-ig csaknem teljes mértékben tettek eleget járulékfizetési kötelezettségüknek, amennyiben e napig kerekén 3,000.000 pengő folyt be a családpénztárakhoz.

A mi családi bérpótlékunk – a törvény elnevezésének megfelelően is – tulajdonképpen gyermeknevelési pótlék, mert ellentétben más rendszerekkel, ahol a feleség vagy eltartott más családtag is részesül pótlékban, a családpénztárak nálunk csak a gyermekek után fizetik. A törvény értelmében gyermeknevelési pótlékra jogosult az iparban, kereskedelemben, valamint a bányászatban és a kohászatban foglalkoztatott napszámos, munkás, szolga, altiszt, továbbá – a kereskedősegéd kivételével – az iparossegéd és más hasonló alkalmazott mind a saját, mind pedig a házastársa törvényes, törvényesített, örökbefogadott és házasságon kívül született, 14 évnél fiatalabb gyermeke után, ha a gyermek eltartásának kötelezettsége terheli és a tartásáról gondoskodik. Gyermeknevelési pótlék jár az unoka eltartására kötelezett nagyszülőnek is, ha az unoka eltartásáról gondoskodik. Visszaélések megakadályozása érdekében kimondja a törvény azt is, hogy ugyanaz után a gyermek után, ugyanarra az időre csak egy jogosult igényelhet gyermeknevelési pótlékot, éspedig a házastársak együttélése esetében elsősorban a férj. Az igényjogosultság kérdésénél kifejezetten kell megemlítenünk azt, hogy a törvény csak a munkásokat kívánja gyermeknevelési pótlékban részesíteni, tehát nem esik a törvény hatálya alá a tanonc, a kereskedősegéd és a tisztviselő.

A házasságon kívül született gyermek pótlékban való részesítésénél a mi törvényünk igen liberális, mert más rendszerek rendszerint csak a törvényes, törvényesített vagy örökbefogadott gyermekeket részesítik családi pótlékban. Megjegyzendő, hogy a természetes apa a házasságon kívül született gyermeke után csak abban az esetben igényelhet gyermeknevelési pótlékot, ha a gyermeket saját gyermekének elismerte, az elismerés az anyakönyvbe bejegyeztetett és a gyermek eltartásáról a természetes apa tényleg gondoskodik is. Az erkölcsbírák talán kifogásolhatják, hogy a törvény eképpen a házasságon kívül született gyermekeknek is kedvez, tehát engedményt tesz az erkölcs rovására, számolni kell azonban azzal a ténnyel, hogy nálunk sok az olyan eset, melyben a munkavállaló férfi és a munkavállaló nő egyszerűen közös háztartásra lép. Itt legalább is azt kívánjuk meg, hogy az apa ismerje el gyermekét. Ha pedig egy családban törvényes gyermek mellett házasságon kívül született gyermek is akad, a házasságon kívül született gyermeket már csak azért is részesíteni kell gyermeknevelési pótlékban, hogy épen a mostoha részéről hátrány ne érje csupán azért, mert utána nem jár gyermeknevelési pótlék.

A munkaviszonyban álló igényjogosultnak gyermeknevelési pótlékra attól az időponttól kezdve van igénye, amikor a törvény rendelkezései munkaadójára vonatkoztatva hatályba lépnek. A törvény ugyanis fokozatosan lép életbe; most kezdetként csak az átlagban legalább 20, a törvény hatálya alá eső alkalmazottat foglalkoztató vállalatok tartoznak járulékot fizetni. A gyermeknevelési pótlék egyébként az alkalmazás napját követő hónap első napjától kezdve jár.

Az alkalmazás tartama alatt a gyermeknevelési pótlék a gyermek születése, törvényesítése, illetve örökbefogadása napját, a házastársnak a házasság megkötése előtt született gyermekét illetően a házasságkötés napját, eltartási kötelezettség esetében pedig e kötelezettség bekövetkezésének napját követő hónap első napjától kezdve jár.

Ahhoz, hogy az igényjogosult a gyermeknevelési pótlékhoz hozzájusson, szükséges, hogy olyan egy vagy több munkaadónál, aki valamelyik szakmai családpénztár kötelekébe tartozik, egy hónapban legalább 15 munkanapra, vagy havonta 4 héten át

hetenként legalább 3 munkanapra kapott legyen munkabért, ahhoz pedig, hogy a pótlék élvezetében maradjon, szükséges az is, hogy ezt a munkateljesítményt minden hónapban el is végezze. A gyermeknevelési pótléokra vonatkozó igény tehát szünetel arra a hónapra, melyben az igényjogosult a fentemlített munkateljesítményt nem végezte el, illetve a törvény hatálya alá eső vállalatnál munkaviszonyban nem állott.

Méltányos intézkedése a törvénynek az, hogy ki kell fizetni a gyermeknevelési pótlékot még további hat hónapon át abban az esetben, ha az igényjogosult meghal. Ugyancsak ki kell fizetni a pótlékot akkor is, ha az igényjogosult baleset vagy betegség miatt keresetképtelen vagy munkaviszonya bármely okból hibáján kívül megszűnik és új alkalmazást hibáján kívül nem kap, avagy katonai szolgálatot teljesít. Ezekben az esetekben a pótlék további 3 hónapon át, de legfeljebb annyi időre jár, amennyi időn át az igényjogosult a megszakítást megelőzően munkaviszonyban állott.

A gyermeknevelési pótlékra vonatkozó igény megszűnik annak a hónapnak a végével, amelyben a gyermek meghalt vagy 14-ik életévét betöltötte vagy az igényjogosultnak a tartási kötelezettsége a gyermek irányában megszűnt. Egyes családi bérrendszerek magasabb életkorig¹ részesítik a gyermeket pótlékban, a mi törvényünk azonban egyrészt szerényebb anyagi eszközeinkre való tekintettel, másrészt pedig figyelemmel arra, hogy a munkáscsaládok gyermekei nálunk 14-ik életévük betöltésekor általában már maguk is alkalmazásba lépnek, nem tartotta célszerűnek e korhatár magasabbra való emelését.

Az igényjogosult munkásnak a gyermeknevelési pótlékra való igényét féléven belül érvényesítenie kell, mert ellenkező esetben a félévnél régebbi igény elenyészik. A félévnél nem régebbi igényt a pénztár késedelmes bejelentés esetén is visszamenőlegesen kifizeti.

A gyermeknevelési pótlék összege minden egyes gyermek után havonként 5 pengő. Vannak, akik ezt az 5 pengős összeget lekicsinylik és keveslik; ezek azonban nem ismerik eléggé a tényeket. Meg kell ugyanis állapítanunk, hogy összehasonlítva sem maradunk el semmiben a külfölddel szemben², a belföldi munkabérekhez viszonyítva pedig egyenesen igen jelentős gyermeknevelési pótlékunk összege. Vizsgáljuk meg például a pótlék jelentőségét egy havi 40 pengős keresethez viszonyítva. Köztudomású, hogy az OTI-nál biztosított munkavállalók harmadrésze kereset havonta ennél kevesebbet. Ha két gyermek esetén ehhez a keresethez hozzájön még 10 pengő gyermeknevelési pótlék, az 25%-os munkabér-emelkedésnek felel meg, tehát semmi körülmények között sem lekicsinyelhető különbség.

A mi gyermeknevelési pótlékunk egységes összegű, szemben más rendszerekkel, melyeknél a kulcs a gyermekszámhoz viszonyítva progresszív vagy regresszív. A pótlék egységes összegét az egyszerű adminisztrációhoz fűződő gyakorlati szempontok indokolták.

A gyermeknevelési pótlék a munkaadók által befizetett járulékokból kerül kifizetésre. A pótlék fedezésére a törvény hatálya alá tartozó minden ipari, kereskedelmi, valamint bányá- és kohóvállalat köteles a nála alkalmazott napszamosok, munkások,

¹ Franciaországban például a pótlék a gyermek után 15 éves koráig, illetve addig jár, míg iskolai tanulmányait be nem fejezte.

² Franciaországban a pótlék összege progresszív, első gyermek után pl. vidékenként változóan 15-30 frank; Belgiumban, ahol szintén progresszív, az első gyermek után 18 frank; Olaszországban átlag 16 lira.

szolgák, altisztek, továbbá – a kereskedősegédek kivételével – az iparossegédek és más hasonló alkalmazottak előző évi átlagos létszámának megfelelő mennyiségben az ú. n. járulékegységet negyedévenként, az évnegyed első hónapjának 5. napjáig egyenlő részletekben az illetékes szakmai családpénztárba előzetesen befizetni. A járulékegység, azaz a minden egyes fentemlített munkás után fizetendő járulék, akként áll elő, hogy a gyermeknevelési pótlék kifizetésére előreláthatóan szükséges pénzüsszeget el kell osztani a törvény hatálya alá tartozó munkások előző évi átlagos létszámával. A járulékegységet férfi munkások után teljes összegben, a női munkások után pedig kétharmad összegben kell fizetni. A járulékegységet az iparügyi, valamint a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter egyelőre évi 48 pengőben állapította meg, az átlagos létszám szerinti minden egyes férfimunkás után tehát a munkaadónak évenként 48 pengőt, a munkásnők után pedig évenként 32 pengőt kell a gyermeknevelési pótlék céljaira befizetni. A járulék kivetésére háromféle megoldás kínálkozott. A francia családpénztáraknál mind a háromra van példa. Egyes pénztáraknál – úgy mint nálunk is – a munkavállalók átlagos száma után kell a járulékot fizetni; – egyes pénztárak a teljesített munkanapok vagy munkaórák után róják ki a járulékot; – más francia pénztáraknál viszont – és ezt a rendszert vették át a belgák és az olaszok is – a munkaadók a kifizetett munkabéreknek bizonyos százalékát fizetik be járulék gyanánt. Adminisztratív szempontból ez utóbbi a legegyszerűbb megoldás, mely könnyen keresztülvihető akként, hogy a munkaadók minden hónap végével megállapítják az általuk kifizetett munkabérek összegét és annak bizonyos százalékát – 2-4%-ot – a következő hónap 5. napjáig befizetik a családi bérpénztárba. Ez a százalékos rendszer azonban nem egészen igazságos. Azok az iparágak ugyanis – például a textilipar -, melyekben túlnyomórészt fiatalok munkavállalók dolgoznak alacsonyabb munkabérek mellett, kisebb terhet viselnek, mint azok az iparágak, ahol sok a családos szakmunkás, aminők pl. a vasművek, gépgyárak, villamosvállalatok. A mi törvényünk tehát – amelyről el lehet mondani, hogy a munkaadók, munkavállalók és hivatalos körök teljes egyetértésből jött létre – azt az igazságosabb módozatot választotta, hogy az átlagosan foglalkoztatott munkavállalók száma szerint kell a járulékot leróni.

Megemlítésre érdemes tény még az is, hogy az előkészítő megbeszélések idején még az a megoldási mód volt előtérben, hogy ha csekélyebb mértékben is – olasz példára – a munkavállalók is járuljanak hozzá a gyermeknevelési pótlék terhehez, a munkaadók azonban nemes gesztussal magukra vállalták a gyermeknevelési pótlékkal járó összes terhek viselését. A kifizetésre kerülő gyermeknevelési pótlék összege egy-egy esztendőben előreláthatóan 13-15,000.000 pengőt fog kitenni. A magyar munkaadók áldozatkészségéről fogalmat alkothatunk, ha meggondoljuk, hogy a társulati adó egy évi bevétele 15-17,000.000 pengő körül szokott mozogni és hogy egész földadóbevételünk is hozzávetőlegesen csak a kétszerese annak az összegnek, amit a gyári jellegű üzemek munkaadói gyermeknevelési pótlék céljára évenként rendelkezésre bocsátanak.

A törvény lényeges intézkedései közé tartozik, hogy a késedelmesen befizetett járulék után késedelmi kamatot kell fizetni és hogy a munkaadó sem a járulékot, sem pedig a késedelmi kamatot nem vonhatja le munkásainak béréből.

A gyermeknevelési pótlék adminisztrációját szakmai családpénztárak és a főléljük szervezett Országos Ipari és Bányászati Családpénztár intézi. Az ipar, kereskedelem, valamint a bányászat és a kohászat egyes ágaira kiterjedő hatáskörrel felállított szakmai családpénztárak látják el a gyermeknevelési pótlékre való igényjogosultság megállapí-

tásával, valamint a gyermeknevelési járulék befizetésével és a gyermeknevelési pótlék kifizetésével járó tennivalókat. Az iparügyi miniszter, illetve a kereskedelem- és közlekedésügyi tárcánál maradt ipari ügkörben a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter az érdekeltség meghallgatása után állapítja meg, hogy az ipar, kereskedelem, valamint a bányászat és a kohászat mely ágára és az ország területének mely részére kell szakmai családpénztárt felállítani. A két illetékes miniszter országos hatáskörrel nyolc szakmai családpénztárt szervezett.¹

A szakmai családpénztárak jogi személyek. Az egyes szakmai családpénztárak élén az igazgatóság áll. Az igazgatóság tagjait az illetékes miniszter – egyharmad-egyharmad arányban – három év tartamára nevezi ki az érdekelt munkaadók és munkavállalók, valamint ezeknek a körén kívül álló szakférfiak sorából. Az igazgatóság tagjainak állása tiszteletbeli, a munkavállalók sorából kinevezett igazgatósági tagok azonban a felmerült költség és az időmulasztással járó károsodás megtérítését kívánhatják. A szakmai családpénztárak alkalmazottait az igazgatóság meghallgatása, után az illetékes miniszter nevezi ki.

A szakmai családpénztárak felállításának és igazgatásának költségét szintén az ipar, kereskedelem, valamint a bányászat és kohászat illető ágaihoz tartozó munkaadók viselik. Az egyes munkaadóknak a költségekhez való hozzájárulása mértékét az általuk fizetett gyermeknevelési járulék arányában – az érdekeltség meghallgatása után – az iparügyi, illetve a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter állapítja meg. Az illetékes miniszterek fenntartási hozzájárulásként egyelőre a befizetendő járuléknak 5%-át állapították meg. A családpénztárak már a harmadik hónapja működnek² és örömmel állapíthatjuk meg, hogy minden jel arra enged következtetni, miszerint ez az igen mérsékelt mértékben megállapított 5%-os fenntartási hozzájárulás nemcsak elégséges is lesz az adminisztráció ellátására, hanem egyes nagyobb szakmai családpénztáraknál az 5%-os fenntartási hozzájáruláshoz képest még tetemes megtakarítás is fog mutatkozni.

Meg kell említenünk még azt is, hogy a törvény módot ad vállalati családpénztárak létesítésére is. Ettől a lehetőségtől egyelőre eltekintettünk, mert a törvény gyors ütemű végrehajtása kívánatossá tette, hogy minél kisebb számú szervezeti egységgel indítsuk el az előttünk még ismeretlen minőségű és mennyiségű munkát, hogy ekként az ellenőrzés minél egyszerűbb és minél hatékonyabb lehessen. Ez az eljárásunk helyesnek bizonyult olyannyira, hogy eddigi tapasztalataink szerint vállalati pénztárak létesítésére valószínűleg a jövőben sem kell gondolnunk. A munkaadókat valaminő formában bizonyára be kell majd kapcsolnunk a gyermeknevelési pótlék kifizetésének munkájába, hogy a munkaadók és munkavállalók közötti közvetlenséget ezúton is biztosítsuk, nyil-

¹ A nyolc szakmai családpénztár a következő: I. sz. szakmai családpénztár a vas-, a fém- és a gépiparra; II. sz. szakmai családpénztár a kő-, a föld-, az agyag-, az azbeszt-, az üveg- és az építőiparra; III. sz. szakmai családpénztár a fa-, a csont-, a papír- és a sokszorosító iparra; IV. sz. szakmai családpénztár a bőr-, a sörté-, a szőr-, a toll- és a vegyészeti iparra; V. sz. szakmai családpénztár a fonó-, a szövő- és a ruházati iparra; a VI. sz. szakmai családpénztár az ételmezési iparra; VII. sz. szakmai családpénztár a bányászatra, a kohászatra és a közhasznú villamosművekre; VIII. sz. szakmai családpénztár a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter hatáskörébe utalt ipari (kereskedelmi) szakmákra.

² Az előadás 1939. március 13-án hangzott el; a továbbiakban megemlített adatok erre az időpontra vonatkoznak.

vánvalóvá vált azonban, hogy a szakmai családpénztárak jól bevált ténymegállapító és nyilvántartó tevékenységének előnyeit semmi körülmények között sem szabad feláldoznunk.

A szakmai családpénztárak pénzügyi egyensúlyának fenntartására, a szakmai és a vállalati családpénztárak működésének ellenőrzésére a törvény Budapest székhellyel az Országos Ipari és Bányászati Családpénztárt állította fel, mely viszont felügyelőbizottság ellenőrzése alatt áll. A felügyelőbizottság ellenőrzi az ügyvitelt, az illetékes miniszterek felhívására véleményt nyilvánít és a gyermeknevelési pótléokra vonatkozó kérdésekben az iparügyi miniszterhez javaslatokat tehet. A felügyelőbizottság elnökét és két alelnökét 3 év tartamára a minisztérium, a bizottság 18 tagját pedig – egyharmad-egyharmad arányban – az érdekelt munkaadók és munkavállalók, valamint az ezek körén kívül álló szakférfiak sorából hasonlóképen 3 év tartamára a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszterrel egyetértve az iparügyi miniszter nevezi ki. A felügyelőbizottság elnökének, alelnökeinek és tagjainak állása tiszteletbeli, a munkavállalók sorából kinevezett tagok azonban itt is kívánhatják a felmerült költség és az időmulasztással járó károsodás megtérítését. Az országos családpénztár közhivatal, – élén az igazgató áll. Az ügyvitellel kapcsolatos költségek fedezéséről költségvetésében az iparügyi miniszter gondoskodik. Az országos pénztár az iparügyi miniszter felügyelete alatt áll.

Vitás ügyekben elsőfokon az illetékes szakmai családpénztár, másod- és végsőfokon az országos családpénztár igazgatója jár el; a szakmai családpénztárak egymás között felmerülő vitás ügyekben elsőfokon az országos családpénztár igazgatója, másod- és végsőfokon pedig a felügyelőbizottság elnöke határoz.

Az országos családpénztár felügyelő és ellenőrző munkája mellett ugyanazt a kiegyenlítő szerepet is ellátja, mint a belga országos pénztár. A szakmai családpénztárak ugyanis a befolyt járulékokból a gyermeknevelési pótlék kifizetése után fennmaradó feleslegeket az országos családpénztárhoz kötelesek befizetni, viszont ha valamelyik szakmai családpénztár a befolyt járulékból a pótlék kifizetésére szükséges összeget teljes egészében nem tudja fedezni, a hiányzó összeget az országos családpénztár folyó-sítja számára.

Az országos családpénztárnak jogában áll tartalékalapot gyűjteni. A tartalékalap céljaira a gyermeknevelési járulék évi összegének legfeljebb 10%-át szabad fordítani és a tartalékalapot, mely a gyermeknevelési járulék átlagos évi összegénél nagyobb nem lehet, gyümölcsöző módon kell kezelni. A jelenlegi adottságok mellett évente 1,000.000 pengő körüli összeget lehet majd tartalékalapba helyezni és a tartalékalap összege 12-15,000.000 pengő körül fog mozogni. A tartalékalap rendeltetése az, hogy nehéz esztendőben, amikor az előző évben rosszabbak voltak a munkáltatási viszonyok és kisebbek voltak az alkalmaztatási lehetőségek, tehát kisebb mértékben folynak be a járulékok, a nehézségeket át tudjuk hidalni akként, hogy az országos családpénztár a tartalékalapból fogja kiutalni azokat a pótlékokat, melyek a folyó járulékokból nem lennének fedezhetőek.

A törvény egyes rendelkezései közül említésre érdemes, hogy a gyermeknevelési pótlékot sem engedményezni, sem elzálogosítani nem lehet és azt csak a gyermek eltartása és nevelése céljára lehet végrehajtás alá vonni, – hogy a járulékot, a késedelmi kamatot és a fenntartási hozzájárulást közadók módjára lehet behajtani, – végül hogy ha jogszabály, szokás, szerződés vagy megállapodás alapján a munkást nagyobb összegű

családi pótlék illetve meg, mint a gyermeknevelési pótlék összege, a munkaadó ezt a nagyobb összegű pótléket köteles továbbra is fizetni, illetve azt az összeget, amely a gyermeknevelési pótlék összege és a régi pótlék között mutatkozik.

A büntető rendelkezések között jelentőséggel bír az a szakasz, mely a munkaadó bizonyos mulasztásait pénzbírsággal sújtja. A törvény szerint ezt a pénzbírságot is gyermeknevelési célokra kell fordítani, amivel kapcsolatban Kunder Antal iparügyi miniszter a törvényjavaslat tárgyalásakor a képviselőházban azt az ígéretet tette, hogy a pénzbírságokból fognak majd a családpénztárak megfelelő összegű nevelési segílyt juttatni munkásszülők olyan tehetséges gyermekeinek továbbképzésére, akik a korhatáron túl lévén, egyébként nem volnának rendes gyermeknevelési pótlékban részesíthetők.

Az utolsó fejezetnek lényeges pontja a végrehajtási szakasz, melyre fentebb már utaltunk, melynek értelmében a törvényt fokozatosan, és pedig először a legalább 20, e törvény hatálya alá eső alkalmazottat foglalkoztató vállalatok tekintetében kell hatályba léptetni. Ez az előrelátó gondosság igen szerencsés volt, mert ha a járulékfizetési kötelezettséget és így a gyermeknevelési pótlékre vonatkozó igényjogosultságot is az összes vonatkozó munkaadókra és munkavállalókra egyszerre kiterjesztették volna, szinte lebir hatatlan mennyiségű munkaanyaggal kellett volna a családpénztáraknak megküzdeniök. A nyolc szakmai családpénztárhoz így is kereken negyedfélszázezer munkavállaló után fizették be a járulékot és már január hó végével kereken 120.000 igénykérelem futott be hozzájuk. Hozzájárult volna a nehézségekhez még az is, hogy a kis munkaadók bekapcsolásával a pénzügyi egyensúly sem lett volna biztosítható arra való tekintettel, hogy az igénykérelmek teljes egészükben befutottak volna, sok kis munkaadó azonban – épúgy mint az OTI-val szemben – nem teljesítette volna pontosan járulékfizetési kötelezettségét.

Összevetve az eddig elmondottakat, megállapíthatjuk, hogy a négy államban, ahol a családi bérpótléket intézményesen életbeléptették, négy különböző rendszer alakult ki. A francia rendszerben szabadon létesülhetnek pénztárak, a munkaadók szabadon választhatják ki azt a pénztárt, amelyhez csatlakozni kívannak, a járulékok és egyben a szolgáltatások egymástól különbözők. Az államnak itt tulajdonképpen szerepe nincs és a pénztárak fölött semmiféle összefogó szerv nem működik. A belga rendszerben a pénztárak szabadon alakulhatnak és a munkaadók is szabadon választhatják meg a pénztárt, amelybe belépni kívannak, a járulékok és a szolgáltatás azonban itt már egységes és a pénztárak fölött állami ellenőrző és kiegyenlítő szerv működik. Az olasz rendszer teljesen egységes járulékkal és szolgáltatásokkal a munkaadók adminisztratív ténykedéseit is igénybevevő egyetlen, állami jellegű pénztárat ismer. Öntudatosan állíthatjuk, hogy a legtisztább és leglogikusabb szervezést a magyar rendszer mutatja: a munkaadók csak a szakmájuknak megfelelő családpénztár kötelékébe tartozhatnak, a járulékok és a szolgáltatások teljesen egységesek, a felügyeletet, ellenőrzést és a kiegyenlítést állami szerv látja el.

A családi munkabér rendszere természetesen más államokban is megvalósult már, csak épen nem annyira intézményesen, mint az említett négy államban. Kollektív szerződések, egyéni kezdeményezések, törvényes szabályozás alapján többé-kevésbbé rendszeresen fizetnek ma már a munkaadók családi bérpótléket Németországban, Hollandiában, Lengyelországban, Chilében, Újzélandban és Észtországban.

III.

Kunder Antal ipartügyi miniszter a gyermeknevelési pótlék szerveinek felállításával és munkarendszerük részletes megállapításával kapcsolatban azt az általános utasítást adta ki, hogy a családpénztárak ügyintézésének a lehető legegyszerűbbnek és a lehető leggyakorlatiasabbnak kell lennie, hogy a családpénztárak minél gyorsabban és minél kevesebb költséggel tudjanak megfelelni közérdekű kötelességeiknek.

A szakmai családpénztárak megszervezésénél figyelemmel kellett lenni arra is, hogy e pénztárak – az igénybejelentések nagytömegű beözönlése révén – főként az első hónapokban lesznek munkával rendkívüli mértékben megterhelve úgy, hogy ezekben az időkben a végleges személyzetnél nagyobb létszámú tisztviselőkarra lesz szükség. A családpénztárak vezetésére és az ügyek ellátására tehát a családpénztárhoz sorozott szakmák látták el ideiglenesen kölcsöntisztviselőkkel a pénztárakat; a végleges személyzet kinevezésére csak későbbi időpontban fog sor kerülni, akkor, amikor a véglegesítésre javasolt és időközben betanított személyzet megfelelő gyakorlatot szerzett és az ügyek ellátására alkalmasnak bizonyult. Mint a pénztárak felállításával, szervezésével és munkarendszerük kidolgozásával megbízott, meggyőződéssel állithatom, hogy a pénztárak ideiglenes vezetésére kölcsönkapott kiváló tisztviselők buzgó közreműködése nélkül a máris mutatkozó biztonságos ügyintézés aligha lett volna ily rövid idő alatt elérhető.

A családpénztárak legfontosabb tevékenysége a járulék beszédésén és nyilvántartásán, valamint a pótlék kifizetésén és ennek nyilvántartásán felül az igényjogosultság megállapítása és nyilvántartása. A számvitel egyszerű és gyakorlati rendszere különösebb ismertetést nem igényel, mindenesetre érdekes azonban az igényjogosultság megállapításának és nyilvántartásának az az egyszerű, logikus és speciális rendszere, amelyet a családpénztáraknál bevezettünk.

Az igény bejelentésére és az igényjogosultság megállapítására az u. n. igénybejelentési ív szolgál. A munkavállaló, aki az előírt munkateljesítmény elvégzése révén igényjogosultságát megszerezte, okmányaival együtt munkaadójánál jelentkezik és munkaadója (annak megbízottja) kitölti részére a bejelentési ív adatait. Az igénybejelentési ív 4 oldalas nyomtatvány, amelynek előoldala az igénylő, valamint a pótlékra jogosult gyermekei személyi adatainak felvételére szükséges rovatokat tartalmazza. Az elsőoldal alján az egyik hasábon a munkás kéri igényének megállapítását és teszi azt a nyilatkozatot, hogy rajta kívül más igényjogosult nincs, – a másik hasábon pedig a munkaadó igazolja, hogy az igénylő az igényjogosultság megállapításához szükséges munkateljesítményt elvégezte és hogy okmányait csatolta. A bejelentési ív belső oldalán egy Tájékoztató világosítja fel a munkaadót és a munkavállalót mindarról, amit az igénybejelentéssel kapcsolatban tudnia kell, az utolsó oldal pedig előnyomott rovatokat tartalmaz mindazokhoz az adminisztratív ténykedésekhez, amelyek a családpénztárnál az igény megállapításával és nyilvántartásbavételével kapcsolatban előfordulnak. Az írásbeliséget ekképen a minimumra csökkentettük és az egyes ténykedések megtörténtét rendszerint csupán a megfelelő rovatba nyomott keletbélyegző és odairt kézjegy igazolja. Az igénybejelentéshez a szükséges igazoló okmányokat (családi értesítő, helyhatósági bizonyítvány stb.) olyan borítékban kell mellékelni, melyen a munkaadó neve és címe már föl van tüntetve, hogy a szakmai családpénztár ekképen minden különösebb tevékenység, borítékcímzés nélkül küldhesse meg határozatát a munkaadó kezeihez.

Ha a családpénztár az igényjogosultságot nem állapítja meg, csupán az előnyomott elutasító részt tölti ki és az igénybejelentési ívet az okmányokkal együtt minden nyilvántartásbavétel nélkül visszaküldi a munkaadónak az igénylő értesítése végett. Ha a pénztár az igényjogosultságot megállapítja, az igényjogosult nevét, lakhelyét és házastársa nevét bejegyzik a törzskönyv soronkövetkező rovatába. A törzskönyv sorrendi száma adja az igényjogosult törzsszámát, amely mindaddig, amíg csak az igény él vagy egyáltalán élhet (pl. szünetel), érvényben marad az illető személyével kapcsolatban.

Az igényjogosultsággal kapcsolatos további nyilvántartások és ténykedések alapja egy címírógép. A gép címlemezének egyszerű lenyomata kerül rá a nyilvántartáshoz szükséges, nyomtatás nélküli egyszerű kartonlapokra. Maga a címírógép a lehető legegyszerűbb rendszerű; címlemezét minden költségesebb berendezés nélkül, bármely írógépen ki lehet tölteni.

A címlemez szövege a legegyszerűbb formában tartalmazza mindazokat az adatokat, amelyek az igényjogosult személyi viszonyaira vonatkozólag jellemzőek. A címlemez első sora az igényjogosult jelzőszámát tartalmazza. A jelzőszám első tagja az illetékes szakmai családpénztárt római számának megfelelő számot tünteti föl, második tagja az igényjogosult törzsszámával egyezik, harmadik tagja pedig azt mutatja, hogy az igényjogosultnak hány pótlékrajogosult gyermeke van. Ez az utóbbi szám azért jelentős, mert a nyilvántartási anyag minden egyes pénztárnál a gyermekek számának megfelelően elkülönített csoportokban, e csoportokon belül pedig a törzsszámok sorrendjében van elhelyezve, tehát – mint később látni fogjuk – a számfejtésnél és a gyermeknevelési pótlék kiutalásánál automatikus ellenőrzést nyújt és egyben a számfejtést is leegyszerűsíti és megkönnyíti. A címlemez következő adata az igényjogosult neve és a személyazonosság könnyebb megállapíthatása szempontjából házastársának neve, illetve igényjogosult nő esetében férjzett neve és leánykori neve. A névadatokat a pontos lakcím egészíti ki. Egy II. sz. szakmai családpénztárhoz tartozó, háromgyermekes igényjogosult címlemezének külalakja tehát a következő:

2-842-3

Özv Kovács Jánosné Szabó Teréz

Bp.

VIII Hunyadi tér 3 IV 15

A címlemez lenyomata rákerül egy névmutatókartonra, egy igénykartonra, annyi kiesési kartonra, ahány gyermek van és annyi azonossági kartonra, ahány gyermek van. A kartonok, melyeken – mint említettük – semmiféle nyomás nincs, egymástól színben, illetve nagyságban különböznek. A névmutató karton – szoros betűrendben kezelve – arra szolgál, hogy segítségével az igényjogosult törzsszáma megállapítható legyen. Az igénykartonon a kifizetéssel kapcsolatos nélkülözhetetlen feljegyzéseket tüntetik fel, ez a karton tehát mintegy az igényjogosultsággal kapcsolatos összes intézkedéseket időrendben tartalmazza. Egy-egy kiesési kartonra rákerül egy-egy gyermek születési éve és hónapja azért, hogy a családpénztár ezeket a kartonokat időrendben kezelhesse és minden hónapban automatikusan kiemelhesse azoknak a gyermekeknek a kiesési kartonját, akik az illető hónapban betöltötték 14-ik életévüket, hogy ezáltal a nyilvántartásokon a szükséges változtatásokat átvezetvén, az illető gyermek utáni pót-

lék kifizetését beszüntethesse. Egy-egy azonossági kartonra a címlenyomat fölé felírják egy-egy gyermek azonossági számát¹ és ezeket a kartonokat az egyes szakmai családpénztárak az országos családpénztárhoz küldik be, hogy az azokat az ú. n. országos azonossági kartotékban helyezze el. Az országos azonossági kartoték – minthogy minden egyénnel csak egyetlen azonossági száma lehet – az ellenőrzésnek leghatékonyabb automatikus eszköze, mert azonnal felfedezi, ha ugyanazon gyermek után két vagy több egyén venné fel vagy akarná felvenni a nevelési pótléket.

Az országos családpénztár az azonossági kartonokat számsorrendben őrzi, első-sorban az azonossági szám első négy számjegye szerinti számsorrendben (tehát anyakönyvi kerületek szerint), e csoporton belül a két középső szám sorrendjében (tehát az anyakönyvezés éve szerint), ismét ezen belül pedig a négy utolsó számjegy sorrendjében (tehát az anyakönyvi bejegyzés sorszámára szerint) csoportosítva. Akkor tehát, ha egy gyermek után valaki már kap nevelési pótléket és ugyanazon gyermek után más valakinek az igénye is elismertetnék valamely szakmai családpénztárnál, az országos azonossági kartoték kezelője, amikor az újabb igényjogosult címlenyomatát viselő azonossági kartoték a gyermek azonossági száma sorrendjében el akarja helyezni, ott már egy ugyanolyan azonossági számú, de esetleg más igényjogosult címlenyomatát viselő kartont talál. Az azonossági ütközés nem mindig jelent visszaélést. Lehetséges, hogy az önhibáján kívül munkahelyét vesztett egyén, kinek igénye egyébként még további 3 hónapig élne, más munkaadónál, másik családpénztár kötelékében újabb igényjogosultságot szerzett. Az országos családpénztár ilyenkor megállapítja az azonossági ütközés okát és megfelelően intézkedik, pl. a megszünt igényhez tartozó azonossági kartotékot kissejjezi, a lejáróban lévő igényt az illetékes szakmai pénztárnál törölteti, visszaélés gyanúja esetén az illetékes rendőrhatalóságot megfelelő eljárás végett megkeresi stb.

A gyermeknevelési pótlék kifizetése külön utalványokkal, az ú. n. családpénztári utalványokkal, posta útján történik. A családpénztári utalványokon a kifizetendő összeg 5 pengő értéktől 40 pengő értékig már elő van nyomva és az egyes értékeknek megfelelő utalványcímetek egymástól eltérő színben készülnek. Az ellenőrző nyilvántartási anyagot: a címlemezket és az igénykartonokat a szakmai családpénztár – mint már előbb említettük – a gyermekek száma szerint elkülönítve őrzi zár alatt, akkor tehát, amikor az utalványok kiállítására kerül a sor, a címírógép kezelője először is az egy gyermekes igényjogosultak címlemezait helyezi a címírógépbe és a címlenyomatot rányomtatja az 5 pengős utalványokra. Az utalványok elkészítése után ugyanezeknek a cím-

¹ Az azonossági szám rendszerének (70.300/1937. B. M. sz. rendelet; Budapesti Közlöny, 1938. január 5. szám) lényege a következő: Az 1938. év január 10. napjától kezdődően az állami születési anyakönyvekből kiállított minden születési anyakönyvi kivonaton és értesítésen a címfelirat felett fel kell tüntetni a gyermek azonossági számát. Az azonossági szám tíz számjegyből áll. Az első négy számjegy az anyakönyvi kerület sorszámára, a következő két számjegy a gyermek születésének bejegyzését tartalmazó anyakönyvi évfolyam két utolsó számjegye, az utolsó négy számjegy a születési anyakönyvi bejegyzés folyószámára. Ha az első és utolsó számcsoporthoz megfelelő szám négyenél kevesebb számjegyből áll, azt a szám elé irandó „0” számjegy alkalmazásával kell négy számjegyből álló számmá kiegészíteni. Például annak a gyermeknek azonossági számát, akinek születése a 346. sorszámú anyakönyvi kerület 1927. évi születési anyakönyvének 28. folyószámára alatt van bejegyezve, a következőképpen kell feltüntetni: „Azonossági szám: 0346.27.0028.” Az anyakönyvi kerületek sorszámát a rendelethez mellékelt jegyzék állapítja meg. – Az azonossági szám a polgári igazgatás területén a családpénztáraknál nyert először alkalmazást.

lemezeknek lenyomatát alkalmazzák egy házi jegyzékre, hogy így megállapítható legyen, hogy a szakmai családpénztár egy-egy hónapban mely igényjogosultnak minő összegről küldött utalványt. Most az így készült jegyzékeken és utalványokon lévő cimlenyomatok törzsszámát összeolvassák az egy gyermekes csoportba tartozók igénykartonjával és minthogy a cimlemezanyag és az igénykartonanyag egymással teljesen azonos, párhuzamos nyilvántartási anyagot alkot, az említett jegyzékek és az utalványok adatainak is teljesen meg kell egyezniük az igénykartonok adataival. Az utalványok ú. n. számfejtése tehát ekként a lehető legegyszerűbb és leggyorsabb formában, teljes biztonsággal történik, amihez hozzájárul még a különböző értékű utalványok különböző színe is, tehát egy-egy csoportba még véletlenül sem kerülhet nem megfelelő összegű utalvány. Ugyanígy történik ezután a 2, 3, 4 stb. gyermekes igényjogosultak utalványainak kiállítás, ellenőrzése és számfejtése.

Mint láttuk, a cimlemez lenyomatának igen fontos szerepe van a családpénztárak egyszerű adminisztrációjában. A helyett, hogy különböző könyvekbe, nyilvántartásokba, kimutatásokba nagy fáradtsággal és idővesztéssel többé-kevésbé ugyanazokat az adatokat vezetnénk be, ez a lenyomat kerül rá automatikusan minden adminisztratív nyilvántartási és ügyintézési segédeszközre: a különböző kartonokra, utalványokra, jegyzékekre stb. A cimlemez-rendszernek megvan egyben az a felbecsülhetetlen előnye is, hogy a cimlemez helyességét csak egyetlen egyszer kell ellenőrizni és ezzel az egyetlen ellenőrzéssel feleslegessé lehetett tenni minden olyan nyilvántartási vagy ügyintézési segédeszköznek újabb ellenőrzését, melyre ez a leglényegesebb adatokat tartalmazó cimlenyomat rákerült. A cimlemez-rendszer az említett előnyökön felül az utalványok kiállításánál még azért is nagy jelentőségű, mert el sem képzelhető, miképpen tudnák a szakmai családpénztárak azzal a kis személyzeti létszámmal, melyet véglegesen tervezünk, a havi kereken 100-120.000 utalványt kézzel vagy írógéppel megcímezni.

Az igényjogosultak adatainál beálló változásokat (névváltozást, címváltozást, gyermekszületést, gyermekelhalálózást, munkaviszony-megszűnést vagy szünetelést stb.) a munkaadó előírt mintájú nyomtatványon tartozik jelenteni, melyen – ép úgy mint a bejelentési íven – a szakmai családpénztár összes adminisztratív ténykedéseire szükséges rovatok is elő vannak nyomtatva, tehát a változások keresztülvétele is minden fölösleges írásbeliség kiküszöbölésével, gyorsan hajtható végre.

Az elutasított igénybejelentések elleni fellebbezések és azok elintézése is a lehető legegyszerűbb rendszerben történnek. A szakmai családpénztár elutasító határozatát feltüntető bejelentési ív – mint fentebb láttuk – mellékleteivel együtt visszaérkezik a munkaadóhoz, aki azt kikézbésíti az igénylő munkásnak. Ha az igénylő munkás a döntést magára nézve sérelmesnek találja, a munkaadó ugyanerre a bejelentési ívre színes írónnal egyszerűen csak ráírja a „fellebbezés” szót és máris beküldheti az országos családpénztárhoz. Az országos családpénztár a fellebbezést érkezési bélyegzővel látja el és nem iktatja. Ha az országos családpénztár a fellebbezésnek helyt ad, a bejelentési ív megfelelő rovatát kitölti és a bejelentési ívet rövid úton az illetékes szakmai családpénztárhoz küldi le, mely ezek után az igénylőt, mint igényjogosultat, az ismertetett módon nyilvántartásába veszi. A fellebbezés az országos családpénztárnál csak akkor kerül iktatás alá, ha az országos családpénztár a fellebbezést elutasítaná. Ez esetben is minden felesleges írásbeliség kiküszöbölése mellett egy célszerűen megszerkesztett űrlappal történik meg a bejelentett igény másodfokú elutasítása.

Nyilvánvaló, hogy csak egy ilyen egyszerűséggel és logikus célszerűséggel megszervezett ügyintézési rendszer útján tudtuk elérni azt, hogy a szakmai családpénztárak a február hó folyamán beözönlő 120.000 igénybejelentést, megfeszített munkával bár, de három hét alatt mégis fel tudták dolgozni akként, hogy a nyolc szakmai családpénztár február hó utolsó hetében kereken 170.000 gyermek után kereken 94.000 igényjogosultnak kereken 850.000 pengő összegű gyermeknevelési pótlékot tudott már ki is fizetni.

Elégtétellel állapíthatjuk meg, hogy a magyar állam legújabb szociálpolitikai intézménye általános nagy örömet keltett a gyermeknevelési pótlékra igényjogosult munkavállalók körében, bár el kell ismernünk azt is, hogy számos panasz futott be azon munkások részéről, akik még nem tartoznak a törvény hatálya alá. Ezeket a panaszokat egyelőre még nem tudjuk orvosolni, mert ahhoz, hogy a törvény rendelkezései a munkavállalók további rétegeire is kiterjeszthetők legyenek, előbb természetesen még megfelelő tapasztalatokra van szükségünk, – erősen reméljük azonban, hogy egy-két éven belül eljön az idő, amikor minden ipari, kereskedelmi, bányászati és kohászati munkavállaló részesülni fog e nagyjelentőségű szociálpolitikai, termeléspolitikai és nemzetpolitikai intézmény áldásaiban.